

L'OBSERVACIÓ ENTRE IGUALS

Necessitats, objectius i propostes de graelles d'observació

Microconsorci ESAM-TILC

Un dels objectius del Microconsorci ESAM-TILC és el disseny i la implementació a les aules d'estratègies i suports per a l'atenció a l'alumnat d'origen estranger. Concretament, ens hem proposat treballar un conjunt d'actuacions que es poden dur a terme a l'aula per tal d'aconseguir l'èxit acadèmic de tot l'alumnat, i que consisteixen a implementar estratègies de suport en totes les àrees i matèries basades en la integració de llengua i contingut, i introduir millores organitzatives i metodològiques a l'aula i al centre educatiu.

Un dels reptes amb què s'han trobat els participants en el microconsorci ha estat la dificultat de fer arribar a tot el claustre la reflexió i el treball fets en els grups impulsors. L'observació entre iguals, entre docents, ha estat un dels mecanismes que s'ha revelat com a més efectiu per fer aquesta transferència.

Per sistematitzar, doncs, l'observació entre iguals, i obtenir-ne el màxim rendiment i profit, des del Microconsorci ESAM-TILC hem elaborat un conjunt de materials que posen el focus en tot allò que es pot observar i en la millor manera de recollir les observacions.

És per això que hem dissenyat dos conjunts de materials. D'una banda, una síntesi de tots els ítems observables, tant abans d'entrar a l'aula (planificació i seqüenciació de l'activitat, identificació dels elements lingüístics, ajudes i suports que s'han preparat i determinació de les observacions dins l'aula), com dins de l'aula (l'espai i l'atmosfera a l'aula, la motivació i predisposició de l'alumnat, i la gestió del treball i el recolzament a l'aprenentatge del professorat).

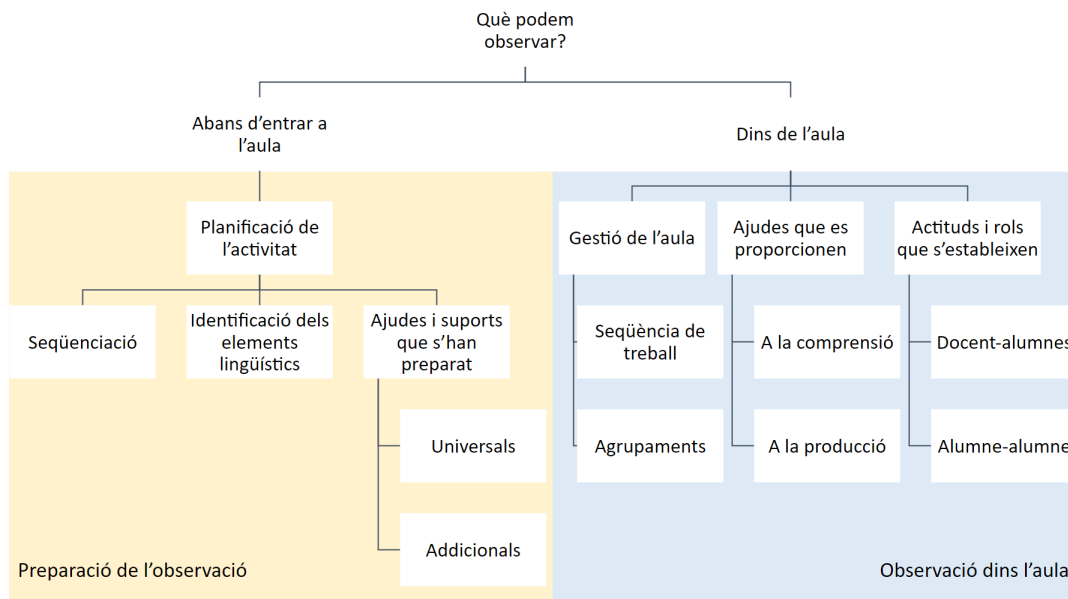
Aquests materials, que trobareu en els apartats següents, han estat valorats, revisats i posat en pràctica en els centres del Microconsorci.

L'OBSERVACIÓ ENTRE IGUALS

Ítems per observar

QUÈ PODEM OBSERVAR?

ABANS D'ENTRAR A L'AULA

Planificació de l'activitat

- Claredat dels objectius de l'activitat planificada: el redactat ha de permetre que sigui fàcilment compartit amb l'alumnat a l'aula, ha de ser molt explícit.
- Especificació dels continguts que es tracten en l'activitat planificada. Formes de tractar-los.
- Preveure mecanismes per comprovar que l'alumnat es representa adequadament la tasca.
- Previsió del material necessari per dur a terme l'activitat planificada: quin material aportarà el professorat, quin material podem demanar que porti l'alumnat.
- Especificació dels criteris i procediments d'avaluació del procés d'aprenentatge. El redactat ha de permetre que siguin fàcilment compartits amb l'alumnat a l'aula.
- Coherència entre objectius, continguts, tasques, material i avaluació.
- Adequació dels objectius, continguts, tasques, materials, procediments i avaluació a les característiques dels alumnes.
 - tenim ben identificats els nivells lingüístics de l'alumnat?
 - coneixem prou bé la seva història lingüística (quant temps fa que es van incorporar al sistema educatiu; quines llengües parlen a casa...) i la seva "motxilla personal"?
- Predicció de problemes organitzatius que poden sorgir, i planificació de formes de tractar-los.

Seqüenciació

- Seqüenciació coherent de tasques i de les diferents fases de les tasques.
- Temporització prevista per a les diferents tasques i les diferents fases de les tasques.

Identificació dels elements lingüístics

- Especificació d'objectius lingüístics.
- Predicció de dificultats lingüístiques, que poden sorgir en relació als objectius, i planificació de formes de tractar-les (BICS, CALP: identificació del llenguatge acadèmic i planificació de com presentar-lo; prendre també consciència de les dificultats lingüístiques que podem estalviar d'entrada).

Ajudes i suports que s'han preparat

- Previsió de dinàmiques de treball.
- Previsió d'agrupaments i d'espais d'interacció.
- Adequació de tasques i materials a les característiques dels alumnes.

Determinació de les condicions de l'observació dins de l'aula

- Acords entre observador i observat:
 - què s'observarà: què vol el docent que se li observi especialment
 - quines informacions rellevants sobre l'alumnat ha de conèixer l'observador

DINS DE L'AULA

L'espai de l'aula

- La distribució a l'aula (equipament, tipus d'agrupament).
 - a. Com estan diposades les taules i les cadires? L'estructura organitzativa s'adequa a l'activitat? (individual, parelles, en forma d'U ...)
 - b. En activitats individuals, l'alumnat nouvingut (i de SLS) seu a prop de companys que li podran donar suport?
 - c. En treballs cooperatius o en grup, l'alumnat nouvingut (i de SLS) participa en grups heterogenis, que li poden fer de guia?
 - d. En treballs cooperatius o en grup, l'alumnat nouvingut (i de SLS) participa en grups homogenis, els membres del qual comparteixen els seus mateixos ritmes d'aprenentatge?

- Organització dels recursos i referents visuals d'aula
 - a. Hi ha rètols amb estructures lingüístiques relacionades amb l'activitat que caldrà treballar? (Estructures més universals, aplicables a diferents activitats).
 - b. Hi ha infografies o murals amb vocabulari específic? Hi ha referències a les llengües d'origen?
 - c. Hi ha bastides de suport que explicitin els passos que caldrà seguir per desenvolupar una determinada tasca?
 - d. Hi ha un espai reservat per penjar els treballs dels alumnes?
 - e. Es disposa d'equipament informàtic per fer cerques, adaptacions d'activitats o donar suport a l'aprenentatge?
 - f. Es disposa de diccionaris o altre material de consulta?

L'atmosfera a l'aula

- Atmosfera general de l'aula, al principi, durant i al final de la classe (ambient de recolzament a l'aprenentatge, atenció a la dimensió afectiva...).
- Estil general d'actuació del professor i la seva interacció amb els alumnes:
 - a. ànims que dona als alumnes que necessiten suport lingüístic
 - b. convida a la participació de l'alumnat nouvingut i de SLS
 - c. respecta els diferents ritmes donant més temps durant l'activitat
 - d. interès que mostra vers allò que expressen i allò que pensen els alumnes

- e. formes en què delega i comparteix algunes de les seves responsabilitats en l'atenció a l'alumnat nouvingut (i de SLS) amb la resta d'alumnes de l'aula, etc.
- Relació entre els alumnes entre si (ambient de recolzament a l'aprenentatge, cooperació entre ells...).

Els alumnes: aspectes generals

- Actitud de suport (entre iguals) a l'alumnat nouvingut i de SLS:
 - atenció i respecte vers els seus companys
 - interès pel que diuen o pensen els companys
 - alentiment del seu ritme de parla per tal de facilitar la comprensió
 - col·laboració a l'hora de facilitar els aprenentatges dels companys
 - esforç per utilitzar la llengua vehicular a l'aula.
- Predisposició de l'alumnat nouvingut i de SLS davant les propostes.
 - esforç per utilitzar la L2 com a llengua vehicular a l'aula
 - actitud d'interès pel que diuen o pensen els seus companys
 - mostra una actitud col·laborativa en l'aprenentatge.

El professorat: recolzament en el procés d'aprenentatge

- Habilitat per transmetre a l'alumnat els objectius d'aprenentatge, per què aquests objectius, com els assolirem, com sabrem si els hem assolit (criteris d'avaluació).
- Atenció prestada a la motivació (a l'inici de l'activitat i en el transcurs de la seqüència).
- Recursos utilitzats per a la gestió d'un bon clima a l'aula, necessari per donar lloc a l'aprenentatge.
- Habilitat per transmetre a l'alumnat que mentre van adquirint coneixements sobre continguts també millora la seva capacitat per utilitzar la llengua vehicular.
- Forma en què ajuda els alumnes a aprendre a aprendre, a prendre consciència de determinades estratègies d'aprenentatge, a aplicar-les i saber veure què ens cal millorar.
- Ús de tècniques i actituds que fomenten el treball centrat en l'alumnat i que en promouen l'autonomia (partir dels seus interessos, experiències, pluges d'idees, treball cooperatiu, autoavaluació i coavaluació...).
- Habilitat per activar coneixements previs en relació amb els temes, les situacions, els continguts, etc., que es tractaran.
- Capacitat per adaptar els materials del manual o altres fonts, si és necessari, amb la finalitat de fer-los més propers a les vivències dels alumnes, més clars i assequibles, més motivadors, més efectius.

- Sensibilitat vers la diversitat dels alumnes i formes de tractar-la:
 - Multinivells i capacitats d'aprenentatge: (diferents ritmes de treball, estils d'aprenentatge, nivells de L2, nivells de motivació.
 - Interculturalitat
- Aportació de recolzaments adequats per facilitar la comprensió i l'expressió oral i escrita a l'alumnat.

El professorat: gestió del treball a l'aula i habilitats docents

- Forma d'iniciar la classe.
- Varietat d'estils d'actuació: passar d'un primer pla a un de segon, tornar a un primer pla; moviment dins de l'aula segons la fase de treball que s'estigui desenvolupant; formes de reaccionar davant d'imprevistos.
- Iniciació/presentació de les tasques de forma efectiva, contextualitzada, motivadora.
- Ús de rutines que marquen clarament el començament o el final d'una tasca. O fases dins d'una tasca, fins i tot canvis de veu i entonació.
- Efectivitat en la gestió del treball en parelles o grups: tècniques d'agrupaments, varietat de tècniques, foment del treball col·laboratiu.
- Activitat del professor durant les tasques en què els alumnes treballen de forma simultània (individualment o en grups): el professor circula, assessora, ofereix recolzament, observa, anota dades que guiaran accions posteriors, etc.
- Foment de l'ús del català com a llengua vehicular a l'aula: el seu ús en les rutines de classe, en la interacció social i cooperativa dins de l'aula, etc.
- Si escau, tècniques d'activació de la llengua o vocabulari que s'ha utilitzar en una tasca que és a punt d'iniciar-se.
- Claredat i precisió de les instruccions per a la realització de tasques.
- Claredat i precisió de les explicacions.
- Efectivitat i varietat de tècniques per assegurar-se que els alumnes han comprès les instruccions o les explicacions que acaben de rebre.
- Efectivitat i varietat de tècniques per fer preguntes de diferents tipus (preguntes que fomenten la comunicació i la participació, que ajuden a pensar, que involucren tots els alumnes, etc.).
- Capacitat d'explotació dels materials d'aula en tot el seu potencial comunicatiu i pedagògic.
- Formes de tractar l'error en qualsevol de les destreses (quan sí, quan no, com, en quin moment, per qui...). Varietat en el tractament de l'error. Tècniques diferenciades, adequades a cada situació.
- Tècniques de comprovació de resultats en finalitzar les tasques.

- Oportunitats creades/aprofitades per fomentar l'ús del diccionari a classe.
- Habilitat en l'ús de recolzaments visuals (dibuixos a la pissarra, altres dibuixos, mímica, etc.).
- Efectivitat en l'ús de la pissarra (de guix o retolador, digital) per professor i alumnes com un recurs important en el procés d'aprenentatge. Organització de la pissarra.
- Habilitat en l'ús d'altres recursos (vídeo. Ordinador, Internet, etc.). Possible col·laboració dels alumnes en el funcionament d'aquests recursos.
- Formes de treballar la comprensió (oral i escrita) i l'expressió (oral i escrita):
 - a. integració d'aquestes quatre habilitats lingüístiques en la seqüència de tasques que configuren la lliçó,
 - b. tractament donat als textos escrits o orals utilitzats i forma d'explotar-los tant des d'un punt de vista de comunicació com a pedagògic,
 - c. avaluació d'aquestes quatre habilitats lingüístiques.
- Formes de tractar i avaluar els continguts lingüístics (el lèxic, les estructures gramaticals, els connectors, etc.).
- Formes de relacionar aquests continguts lingüístics amb els continguts, contextualitzant-los, personalitzant-los, etc.).
- Formes de tractar i avaluar altres continguts (elements socioculturals, interculturals, actitudinals, etc.).
- Forma de donar la classe per acabada.

L'OBSERVACIÓ ENTRE IGUALS

Instruments d'observació

2. Fitxa d'observació vertebrada mitjançant l'activitat d'alumnes i professor

Aquesta fitxa vertebrada l'observació mitjançant l'activitat dels alumnes i del professor en les diferents fases de la classe. La part central de la fitxa és descriptiva i els espais a l'esquerra i a la dreta es reserven per als comentaris. Durant l'observació s'omple cada requadre central amb una *descripció breu* de l'activitat dels alumnes i del professor en *cada fase* de la classe. Aquesta separació entre activitat dels alumnes i del professor ajuda a centrar l'atenció de l'observador en el treball dels alumnes com a agents actius del seu propi aprenentatge i en la forma en què el professor dona el recolzament necessari per a la realització de les tasques programades i el progrés en el procés d'aprenentatge dels alumnes.

A continuació, durant l'observació, s'escriuen comentaris sobre cada fase en l'espai a l'esquerra (aspectes d'aquesta fase que han funcionat bé) o a la dreta (aspectes d'aquesta fase que cal millorar), segons calgui. Aquests comentaris poden abastar aspectes relacionats amb els alumnes, l'actuació del professor, els materials utilitzats, el plantejament de les tasques, etc. La separació entre comentaris a l'esquerra i a la dreta fomenta un equilibri entre comentaris positius sobre aspectes que val la pena mantenir i rendibilitzar, i comentaris sobre aspectes que necessiten millorar-se, ambdós igualment importants per a l'anàlisi i discussió que segueix a la classe.

Entre els requadres de la part central corresponents a cada fase de la classe es pot també fer qualsevol altre tipus d' anotació que es consideri pertinent i pugui ser d'utilitat en l'anàlisi de la classe.

Aquesta fitxa pot ser utilitzada també en coobservacions. En el cas d'autoobservacions, com la fitxa anterior, és útil per guiar la reflexió i escriure comentaris un cop finalitzada la classe.

Comentari sobre aspectes que han funcionat bé	Descripció de l'activitat dels alumnes	Descripció de l'activitat del professor	Comentari sobre aspectes a millorar
Comentari general			

3. Fitxa d'observació: atenció focalitzada en factors que promouen o entorpeixen l'aprenentatge

Pot ser utilitzada en els mateixos contextos que les dues anteriors.

1) Factors relacionats amb l'aula, que promouen/entorpeixen l'aprenentatge.

S'hi pot incloure en el revers un esquema de distribució de l'espai a l'aula.

2) Factors relacionats amb les tasques que es realitzen, que promouen/entorpeixen l'aprenentatge

3) Factors relacionats amb els alumnes, que promouen/entorpeixen l'aprenentatge.

4) Factors relacionats amb el professor: organització, gestió, habilitats docents, recolzament al procés d'aprenentatge, que promouen/entorpeixen l'aprenentatge.

5) Altres factors que promouen o entorpeixen l'aprenentatge.

6a) Comentari sobre la programació de la classe en relació amb l'aprenentatge aconseguit.

6b) Comentari sobre els objectius especificats en el pla de classe i la seva consecució al llarg de la classe.

4. Fitxa d'observació: atenció focalitzada en els alumnes i el seu procés d'aprenentatge

En aquesta fitxa els dos primers punts focalitzen l'atenció en els alumnes. A continuació es relaciona allò observat amb una sèrie de factors que poden incidir en el procés d'aprenentatge (punt 3)

1. **Els alumnes** durant la classe: motivació, participació activa, col·laboració, esforç, atenció a allò que s'està realitzant, senyals d'interès o avorriment, formes de treballar en grup o individualment, formes de reaccionar davant les tasques, ús de la L2, evidència de cert grau d'autonomia, capacitat d'avaluar allò realitzat / aconseguit, atmosfera al principi, durant i al final de la classe.

2. **Els alumnes**: sensació d'èxit, evidència d'aprenentatge, resultats de les tasques.

3. Com es podria relacionar el que s'ha anotat en els punts anteriors amb els següents factors i qualsevol altre factor que es desitgi agregar?

- Amb els *objectius* de la classe:
- Amb les *tasques* (materials i llur explotació, procediments seguits, dinàmica utilitzada, grau en què tots els alumnes poden participar, temporització, ritme, aportació dels alumnes a la tasca, coherència i equilibri de la seqüència de tasques realitzades, etc.):
- Amb l'*atmosfera* de l'aula, relació P/AA i AA/AA, dinàmica de grups, ànim i recolzament ofert pel P i entre AA, sensibilitat del P envers dificultats que troben els AA:

- Amb l'actuació del *professor*: la seva gestió de l'aula, recolzament al procés d'aprenentatge, habilitats docents, tractament de l'error (quan sí, quan no, com, en quin moment, per qui?), etc.:

- Amb *altres factors* que es vulgui considerar:

Nota: Quan s'utilitzi aquesta fitxa per a una coobservació, es pot afegir la següent pregunta: Què has trobat de major interès / utilitat per a tu com a professor en aquesta observació i reflexió sobre la classe?

5. Fitxa d'observació per a tasques d'expressió oral

Aquesta fitxa pot ser utilitzada també per a autoobservació i coobservació. Els comentaris hauran d'anar acompanyats d'una descripció de la tasca i dels materials de classe utilitzats.

1) Dades concretes que serveixin com a evidència que la tasca ha funcionat bé/malament; ha estat ben/mal organitzada; ha resultat efectiva/no efectiva com a eina d'aprenentatge; als alumnes els va resultar interessant/poc interessant.

2) Han tingut tots els alumnes prou oportunitats de parlar? Han parat atenció al que deien els seus companys?

3) Hi havia alumnes que no semblaven involucrats? Per què?

4) Mostres de llengua utilitzades pels alumnes. Representen aquestes mostres un ús real, autèntic de la llengua?

5) S'ha avaluat la tasca? Quins criteris d'avaluació de l'expressió oral s'han utilitzat o podrien haver estat utilitzats en relació amb aquesta tasca? Han participat els alumnes en l'avaluació de la tasca?

6) De quines formes diferents s'han tractat els errors? Exemples.

7) Idees per al seguiment d'aquesta tasca.

6. Fitxa d'observació: atenció focalitzada en responsabilitats que el professor pot delegar i compartir amb els alumnes.

La finalitat d'aquesta fitxa és oferir recolzament/guia a aquells professors que desitgen començar gradualment a delegar i compartir responsabilitats amb els alumnes amb la finalitat de fomentar la seva participació en la vida de la classe. Pot resultar molt efectiu que en la conversa postobservació, juntament amb els comentaris sobre aspectes concrets que s'han observat, es considerin altres possibles formes de realitzar canvis graduals en les àrees sota estudi i s'estableixin altres possibles àrees per a treballar en el futur.

Pot utilitzar-se en observació i coobservació. En el cas d'autoobservació, és útil per a guiar la reflexió, escriure comentaris un cop acabada la classe, i programar accions futures.

Observa la classe i, per als aspectes seleccionats, fes un senyal en el contínuum en el punt que millor representi allò observat. Pots també anotar en el revers els detalls que desitgis recordar per a la conversa amb el professor observat.		
RESPONSABILITAT NOMÉS DEL PROFESSOR	CONTINUUM	RESPONSABILITAT DELS ALUMNES
Només P detecta i corregeix errors		AA col·laboren en detecció i correcció d'errors
Només P coneix objectius de la classe i de la unitat didàctica		AA coneixen objectius i els utilitzen per avaluar el seu progrés
Només P controla el temps i el soroll en el treball en grup		AA col·laboren en el control del temps i del soroll
Només P avalua		AA participen a l'avaluació
Només P distribueix i recull materials		AA col·laboren en la distribució i recollida de materials
Només P respon preguntes formulades per AA		AA responen preguntes formulades pels seus companys
Només P ofereix explicacions requerides		AA ofereixen explicacions a dubtes plantejats per altres AA

<p>Només P aporta materials per utilitzar a la classe</p>		<p>AA aporten materials per utilitzar a classe</p>
<p>Només P recull informació a la pissarra</p>		<p>AA col·laboren en la recollida d'informació a la pissarra</p>
<p>Altres</p>		

El proyecto CETE+ está cofinanciado por el programa Erasmus+ de la Unión Europea. El contenido de (esta nota de prensa/ artículo/ publicación..) es responsabilidad absoluta del (nombre del centro educativo u organización de educación y formación) y ni la Comisión Europea ni el servicio Español para la Internacionalización de la Educación (SEPIE) son responsables del uso que pueda hacerse de la información aquí difundida.”

"The CETE+ project is co-funded by the Erasmus+ programme of the European Union. The content of (this press release/article/publication...) is the sole responsibility of the (name of the educational institution or education and training organisation) and neither the European Commission nor the Spanish Service for the Internationalisation of Education (SEPIE) is responsible for any use that may be made of the information contained therein".

